

Skript

HISTORISCH TIJDSCHRIFT

Column: Van papier naar pixels. De digitalisering van Skript Historisch Tijdschrift

Auteurs: Joost Oosterhuis en Stephanie de Graaf

Verschenen in Skript Historisch Tijdschrift, jaargang 47, nummer 4 (2026), pp. 63-65.

© 2026 Stichting Skript Historisch Tijdschrift, Amsterdam

p-ISSN: 0165-7518

e-ISSN: 3051-2506

Skript Historisch Tijdschrift is een onafhankelijk wetenschappelijk blad dat viermaal per jaar verschijnt. De redactie, bestaande uit studenten en pas afgestudeerden, wil bijdragen aan actuele historische debatten, en biedt getalenteerde studenten de kans om hun werk aan een breder publiek te presenteren.

VAN PAPIER NAAR PIXELS

DE DIGITALISERING VAN SKRIPT HISTORISCH TIJDSCHRIFT

Joost Oosterhuis en Stephanie de Graaf

Vanaf 2026 gaat *Skript Historisch Tijdschrift* geheel digitaal verder. Wat begon in 1979 als een bescheiden papieren tijdschrift met een zekere charme, is inmiddels uitgegroeid tot een rijk archief van duizenden pagina's vol historische sensatie en nog steeds die 'enkele' tikfouten. Zevenenveertig jaar lang vonden de woorden van studenten, redacteurs en bekende historici als Natalie Zemon Davis, Robert Darnton, Maarten van Rossem en Joan Wallach Scott hun weg naar de handen van de lezers. Vanaf volgend jaar zal dat anders zijn. Geen inkt, geen nietjes, geen papier. Alleen pixels.

Er is iets geruststellends aan papier. Het vouwt, het ruikt, het vergeelt op zijn eigen tempo. *Skript* is letterlijk iets wat je kan vasthouden, ruiken zelfs. In onze boekenkasten en in het archief liggen verschillende uitgaven. De digitalisering – het omzetten van analoge data naar digitale – wordt steeds prominenter binnen archieven en cultureel erfgoed. Oude kranten en magazines worden in grote mate gedigitaliseerd en zo voor een breder publiek toegankelijk. Denk bijvoorbeeld aan de online databank *Delpher* van de Koninklijke Bibliotheek met gedigitaliseerde Nederlandse kranten.

Ook het archief van *Skript* ondergaat op dit moment een heuse digitalisering. Het zou makkelijk zijn om hier te spreken over één grote transformatie: van een papieren *Skript* naar een digitaal

blad. De papieren *Skript* heeft echter al vele metamorfosen ondergaan. Een papieren tijdschrift is immers nooit statisch; het beweegt mee met technologische en esthetische trends, voor zover financiën het toelaten. Het lezen van een oude *Skript* is daarom een tijdreis. Neem het tweede nummer van de eerste serie, toen een groepje ambitieuze geschiedenisstudenten in 1979 besloot een academisch studententijdschrift op te richten. Financieel zaten zij krap en technologisch moesten zij het nog rooien met een typemachine. Het gevolg is dat de eerste edities van *Skript* er vergeleken met de latere nummers nogal eenvoudig uitzien. De kaft is slechts een vervaagde kleur met de titel 'Skript Historisch Tijdschrift' erop. Onderaan staat een pop met daaronder 'Historisch Seminarium, Universiteit van Amsterdam'. Die pop is gelijk de enige illustratie die te vinden is in het blad; de rest van de pagina's zijn enkel gevuld met typografische letters, van het soort dat men nog vindt bij documenten uit het begin van de twintigste eeuw.

In de jaren tachtig en negentig verschenen uiteindelijk afbeeldingen in het tijdschrift, maar deze bleven zwart-wit tot het begin van de eenentwintigste eeuw. Vanaf de eenentwintigste eeuw kwamen er afbeeldingen op de kaften, maar pas na 2010 kan er van kunstzinnige kaften worden gesproken. Met de komst van toegankelijke en betaalbare apps als *Indesign* kon artistiek

talent binnen de redactie voor het eerst ambitieuzere kanten realiseren en kregen de nummers hun huidige karakter.

Niet alleen op esthetisch vlak is het lezen van oude *Skripts* een ware tijdreis; ook inhoudelijk is *Skript* door de tijd heen flink veranderd. De eerste *Skripts* waren vrij dun en bestonden alleen uit artikelen. Het tweede nummer bestond naast een redactioneel (nog gespeld als 'redaktioneel') uit slechts vier artikelen. Later pas, vanaf de jaren 2000, zou de inhoud iets diverser worden met de toevoeging van columns, interviews en recensies. Verder valt op hoeveel bekende namen voor het tijdschrift geschreven hebben of in de redactie hebben gezeten. Toen ze hun artikelen indienden, waren zij slechts geschiedenisstudenten, maar nu zijn velen van hen bekend om hele andere dingen. Om wederom de tweede *Skript* aan te halen: één artikel is van Anton Lem, bekend conservator bij de Universiteitsbibliotheek van Leiden die verantwoordelijk was voor de nieuwste Engelse uitgave van Huizinga's *Herfsttij der Middeleeuwen*. Een ander artikel is door een nog bekender iemand geschreven: oud-minister van financiën Hans Hoogervorst, ook deel van de redactie toentertijd. Het laat maar zien hoeveel mensen door de tijd heen *Skript* hebben gevormd, en daarbij ook zelf door *Skript* werden gevormd.

Toch is de transformatie van een papieren blad naar een digitaal blad de grootste die *Skript* tot nu toe heeft meegemaakt. Zij vormt onderdeel van bredere verandering in een historisch landschap. Een bredere verandering waardoor vele historici in een lichte vorm van paniek verkeren: wat moeten we aan met dat digitale spook dat op ons afkomt? Van commissies die zich buigen over het gebruik van AI tot de jarenlange inzet van *digital humanities* die ons proberen te begeleiden naar een zachte landing in het rijk van nullen en enen. Het zijn allemaal pogingen om grip te

krijgen op een transitie die fundamenteel raakt aan de manier waarop historici hun werk doen en betekenis geven aan het verleden. Dat zien we terug in historici die met digitale tools miljoenen krantenpagina's doorzoeken, algoritmes inzetten om netwerken van personen in kaart te brengen, of AI gebruiken om handschriften te ontcijferen. Ook *Skript* beweegt mee in die ontwikkeling: van een papieren tijdschrift naar een digitale omgeving waar beeld, geluid en data een plek krijgen naast het geschreven woord.

Daarnaast vormt de digitale wereld niet enkel een bedreiging. De digitale vorm verandert niet alleen hoe we lezen en bewaren, maar ook hoe we denken; iets waar we bewust mee om moeten gaan. Door de digitalisering kunnen wij als *Skript*-redactie sneller inspelen op maatschappelijke en academisch discussies, een breder platform bieden aan studenten en een groter publiek bereiken. Waar we de papieren vorm verliezen, winnen we meer toegankelijkheid terug.

Misschien zou Walter Benjamin, auteur van *Das Kunstwerk im Zeitalter seiner technischen Reproduzierbarkeit* (1936)¹, even hebben gearzeld bij deze overgang. Hij waarschuwde immers dat wanneer iets eindeloos kan worden gereproduceerd, het zijn unieke aura van het eenmalige verliest. Denk aan een papieren *Skript* in de kast, met een kleine drukfout of een ezelsoor als stille getuigen van gebruik. In het digitale domein verdwijnen die sporen van uniciteit. Er komt wel iets anders voor in de plaats: deelbaarheid, vindbaarheid, en misschien zelfs een nieuw soort nabijheid. Deze ontwikkeling van *Skript* staat daarmee in een langere traditie van een toenemende toegankelijkheid van intellectueel erfgoed. Zo de uitvinding van de drukpers en het internet intellectuele stukken bereikbaarder maakten voor grotere groepen in de samenleving, zo zal de publicatie van *Skript* op het open access-platform OpenJournals het blad

bereikbaarder maken voor historici, geschiedenisstudenten en andere geïnteresseerden. Digitalisering markeert dan ook niet het einde van het papieren tijdperk, maar een volgende bladzijde in zijn voortdurende metamorfose.

Ondanks deze grote verandering blijven er nog genoeg continuïteiten over: de verwondering over de meest uiteenlopende kopij, de eeuwige financiële puzzel, en de talloze hoogte- en dieptepunten die we onderweg tegenkwamen. Wij, Joost en Stephanie, nemen als oud-redacteuren vooral dat ambachtelijke gevoel mee: het samen maken, verbeteren, lachen, en soms zuchten. Ervaringen die ons altijd bij zullen blijven. Met hoop, lef en trots nemen we afscheid van *Skript*, wetende dat dit tijdschrift langer zal voortbestaan dan de vorige Nederlandse regering. *Skript* bestaat al bijna vijftig jaar en heeft tal van veranderingen overleefd om één reden: er is altijd een behoefte aan het blad geweest. Voor veel geschiedenisstudenten is het de eerste mogelijkheid om aan hun werk te schaven en het een podium te geven. Voor andere studenten is het een mogelijkheid om redigeerervaring op te doen en deel te worden van een intellectuele en vooral gezellige groep. Voor de lezers – zowel studenten en docenten als mensen

buiten de universiteit – is het een manier om op de hoogte te blijven van het onderzoek en de vondsten die binnen de geschiedenisopleiding worden gedaan. Of het nu in zwart-wit zonder afbeeldingen is of digitaal in kleur, de behoefte zal blijven bestaan. Daarmee zal *Skript* ook voor toekomstige generaties historici een relevant historisch tijdschrift blijven.

Joost Oosterhuis is promovendus aan Durham University. Hij bestudeert de relaties tussen soldaten en burgers tijdens de Franse Religieoorlogen en de Tachtigjarige Oorlog.

Stephanie de Graaf is historica en promovendus aan de Universiteit Antwerpen, verbonden aan het Centre for Urban History. Ze onderzoekt hoe mensen in de negentiende en twintigste eeuw hun dagelijks leven en verplaatsingen vormgaven, en hoe mobiliteit sociale, economische en infrastructurele ontwikkelingen beïnvloedde, met bijzondere aandacht voor gender en klasse in stad en platteland.

Eindnoten

- 1 Gebaseerd op Walter Benjamins essay *Das Kunstwerk im Zeitalter seiner technischen Reproduzierbarkeit* (1936).